

Betreft: Ongevraagd advies ten behoeve van het te ontwikkelen en op te stellen beleidsplan armoede en schulden voor de jaren 2027-2030.

Uitgebracht op 17 juli 2026 door de Adviesraad Sociaal Domein Leiden

De Adviesraad Sociaal Domein Leiden hecht groot belang aan een samenhangend, effectief en toekomstbestendig armoede- en schuldenbeleid. Met het oog op de nieuwe beleidsperiode 2027–2030 biedt de raad u hierbij – ongevraagd – enkele aandachtspunten en adviezen aan ter ondersteuning van de verdere beleidsontwikkeling.

De huidige beleidsplannen Armoede en Schuldhulpverlening lopen eind 2026 af. De gemeente is gestart met de voorbereiding van één integraal beleidsplan Armoede en Schulden voor 2027–2030. De raad waardeert deze keuze voor bundeling en samenhang en ziet hierin een belangrijke kans om de effectiviteit, toegankelijkheid en uitvoerbaarheid van het beleid verder te versterken.

Bij de voorbereiding van dit advies heeft de raad kennisgenomen van de evaluaties van de huidige beleidsplannen Armoede en Schuldhulpverlening (13 mei 2026), het Plan van aanpak financiële begeleiding schuldhulpverlening (2 februari 2026) en relevante landelijke ontwikkelingen op het terrein van armoede- en schuldenbeleid. Deze inzichten, gecombineerd met signalen uit de praktijk, vormen de basis voor onze aanbevelingen.

Wij vertrouwen erop dat onze inbreng bijdraagt aan een ambitieus en realistisch beleidsplan, waarin preventie, vroegsignalering, maatwerk en duurzame perspectiefverbetering voor inwoners centraal staan.

1. Zorg voor echte integraliteit en bestuurlijke regie

Het samenvoegen van armoedebelief en schuldhulpverlening is logisch, maar vraagt om duidelijke sturing.

- Breng op basis van cijfers in beeld waar de doelgroepen overlappen en waar zij verschillen. De doelgroep van minimaregelingen is niet identiek aan die van schuldhulpverlening; effectief beleid vraagt om inzicht in dit verschil.
- Organiseer integrale aansturing én duidelijke bestuurlijke coördinatie. In de huidige situatie zien wij versnippering en overlap in voorzieningen en initiatieven. Meer regie kan leiden tot betere samenhang en doelmatigheid.
- Kies primair voor versterking en verduurzaming van bewezen effectieve voorzieningen in plaats van nieuwe, kortdurende projecten. Het uitvoeringsveld is al sterk gefragmenteerd.

2. Formuleer concrete doelen en stuur op resultaat

Een integraal plan vraagt om meetbare ambities.

- Werk met concrete, realistische doelen voor het totaal en per voorziening. Armoede zal niet verdwijnen, maar vermindering van het aantal huishoudens in armoede of van de ernst en duur ervan kan wel doelgericht worden nagestreefd.
- Monitor structureel inspanningen, bereik en effecten, zowel jaarlijks als meerjarig, en stuur actief bij.

- Vergroot het bereik van lokale én landelijke regelingen en maak zichtbaar welk deel van de potentiële doelgroep daadwerkelijk gebruikmaakt van voorzieningen.

3. Versterk het burgerperspectief

Beleid sluit beter aan wanneer ervaringen van inwoners structureel worden meegenomen.

- Verzamel systematisch kwalitatieve inzichten over ervaringen met armoede, schulden en regelingen, inclusief de ervaringen van inwoners die **niet**, of die na de intake alsnog, **besluiten géén gebruik te maken** van ondersteuning. Een bijkomend voordeel is dat van deze laatste groep de NAW-gegevens al beschikbaar zijn bij de gemeente.
- Overweeg een meerjarig onderzoek waarbij een groep huishoudens met een laag inkomen wordt gevolgd om effecten van beleid beter te begrijpen.
- Organiseer klankbordgroepen en laagdrempelige bijeenkomsten om signalen rechtstreeks op te halen.

4. Breng bereik en doorstroom scherp in beeld en vergroot deze

Uit evaluaties blijkt dat onvoldoende inzicht bestaat in het daadwerkelijke bereik van minimaregelingen en schuldhulpverlening. Zo is niet helder hoe groot de totale doelgroep is en welk deel daarvan ondersteuning ontvangt¹. Zonder deze basisinformatie is gerichte versterking niet mogelijk.

- Breng vóór vaststelling van het nieuwe beleidsplan het kwantitatieve bereik in kaart, afgezet tegen de totale doelgroep.
- Bedenk dat niet alle inwoners met een laag inkomen automatisch worden bereikt via de sociaal wijkteams of de gemeentelijke informatiekkanalen (zoals werkende armen, AOW- en WIA-gerechtigden met een basisuitkering en inwoners met beperkte digitale vaardigheden). Zet gerichte acties in om deze groepen te bereiken, bijvoorbeeld via UWV, SVB, werkgevers met veel laagbetaalde werknemers en onderwijsinstellingen.
- Verken aanvullende netwerken en kanalen en maak bereikverbreding tot een doorlopend proces.
- Erken dat niet iedereen over voldoende doenvermogen beschikt en bied daarom structurele, laagdrempelige ondersteuning op locatie, naast digitale dienstverlening.

5. Versterk communicatie en benut netwerken

Communicatie vraagt om meer dan brieven en websites.

- Ontwikkel gerichte communicatie per doelgroep, in begrijpelijke taal en via passende kanalen.
- Houd rekening met het soms beperkte vertrouwen in overheid en zet daarom actief maatschappelijke partners in als mede-afzender of intermediair.
- Experimenteer met alternatieve vormen van communicatie die beter aansluiten bij de leefwereld van inwoners.

¹ De huidige evaluaties van het Leidse armoede en schuldenbeleid laten zien dat onvoldoende inzicht bestaat in het daadwerkelijke bereik van minimaregelingen en schuldhulpverlening. Bij de minimaregelingen is onduidelijk hoe groot de totale doelgroep is en welk deel daarvan gebruikmaakt van de regelingen; streefcijfers zijn niet afgezet tegen het totaal. Ook bij de schuldhulpverlening ontbreekt dit overzicht: van de circa 4.900 Leidse huishoudens met problematische schulden is niet bekend welk deel ondersteuning ontvangt.

6. Denk breder dan minimaregelingen

Ondersteuning van lage inkomens beperkt zich niet tot inkomensregelingen.

- Benut generiek beleid om betaalbaarheid te bevorderen, bijvoorbeeld door huren voor sport- en cultuurverenigingen laag te houden.
- Hiermee blijven contributies toegankelijk, wordt het beroep op fondsen beperkt en worden ook huishoudens net boven de inkomensgrens ondersteund.

7. Zet in op structurele inkomensversterking

Lage inkomens en schulden versterken elkaar. Huishoudens rond het sociaal minimum hebben vaak structureel onvoldoende middelen voor basisbehoeften en kunnen nauwelijks buffers opbouwen, waardoor zij extra kwetsbaar zijn voor tegenvallers. De landelijke Adviescommissie Sociaal Minimum laat dit zien in haar advies Een zeker bestaan II (2023)².

Tegelijkertijd geldt dat het **primaire inkomensbeleid een verantwoordelijkheid van het Rijk is**. Gemeenten gaan in beginsel niet over de hoogte van uitkeringen of het wettelijk minimumloon. Dat neemt echter niet weg dat de gemeente binnen haar eigen bevoegdheden wél kan bijdragen aan inkomensversterking en economische zelfstandigheid.

Wij zien daarbij met name de volgende aangrijpingspunten:

- Stimuleer urenuitbreiding en duurzame arbeidsrelaties bij werkende armen door werkgevers met veel laagbetaalde arbeid – eventueel via ondernemersverenigingen, vakbonden en een regionale aanpak – actief te benaderen, hen te bewegen meer uren aan te bieden en hen te informeren over minima- en schuldhulpregelingen, waarbij de gemeente zelf regie neemt (bijvoorbeeld via SROI) en proactief handelt.
- Probeer niet-uitkeringsgerechtigde partners van werkenden met een laag inkomen te bereiken en ondersteun hen richting werk om de economische zelfstandigheid van huishoudens te versterken.

Door inkomensversterking expliciet onderdeel te maken van het beleid, werkt de gemeente – binnen haar rol en mogelijkheden – preventief aan het doorbreken van de vicieuze cirkel van lage inkomens en schulden.

8. Verbeter de effectiviteit van schuldhulpverlening

Landelijk onderzoek van de Arbeidsinspectie uit 2024³ laat zien dat schuldhulpverlening vaak werkt als een ‘trechter’: bij elke stap valt een deel van de hulpvragers uit (zie bijlage bij dit advies). Niet altijd om wenselijke redenen. Uitval leidt regelmatig tot hernieuwde aanmelding met hogere schulden.

- Breng de doorstroom en uitval binnen de Leidse schuldhulpverlening systematisch in kaart.
- Analyseer op welke momenten en waarom inwoners afhaken.
- Gebruik deze inzichten om drempels te verlagen en het succespercentage te verhogen.

² Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2023/09/28/een-zeker-bestaan-naar-een-toekomstbestendig-stelsel-van-het-sociaal-minimum-rapport-ii>

³ Zie: <https://www.nlarbeidsinspectie.nl/actueel/nieuws/2024/06/25/betere-schuldhulpverlening-nodig-voor-mensen-met-schulden>

9. Versterk begeleiding, ook bij WSNP, en intensiveer nazorg

Schuldhelpverleningstrajecten zijn vaak sterk gericht op aflossing, terwijl structurele financiële begeleiding en weerbaarheid minder aandacht krijgen. Dit vergroot de kans op terugval.

- Organiseer expliciet financiële begeleiding en nazorg voor inwoners in de WSNP.
- Geef nazorg intensiever en risicogericht vorm, met meer dan één standaard contactmoment.
- Richt begeleiding op duurzame financiële stabiliteit en het voorkomen van nieuwe schulden.

Tot slot

Met onze negen aanbevelingen beoogt de Adviesraad bij te dragen aan een samenhangend, realistisch en effectief integraal beleidsplan Armoede en Schulden voor 2027–2030. Een sterke combinatie van integraliteit, inzicht, inkomensversterking binnen de gemeentelijke rol en aandacht voor uitvoering kan daadwerkelijk bijdragen aan het duurzaam verminderen van armoede en schulden in onze mooi Stad.

Adviesraad Sociaal Domein Leiden

17 juli 2026

Bijlage: analyse werking trechtermodel in de schuldhelpverlening volgens de Nederlandse Arbeidsinspectie

Afbeelding 1. Analyse werking trechtermodel (bron: Nederlandse Arbeidsinspectie)